

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Татарко Катерини Олександрівни
«Методика формування виконавської культури майбутніх
артистів-вокалістів на заняттях сольного співу»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність дослідження. Швидкі темпи соціально-економічних перетворень, радикальні зміни навколишньої дійсності, світові тенденції гуманізації, інтеграції та глобалізації суспільства і науки визначають нові пріоритети розвитку сучасної освітньої галузі. У цьому контексті певні зміни відбуваються і в системі вищої мистецької освіти. Вона потребує концептуально нових підходів у підготовці сучасних, конкурентоспроможних, компетентних фахівців, здатних до безперервного професійного зростання та творчої інноваційної діяльності. У зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки майбутніх артистів-вокалістів, до їх виконавської культури. Постає проблема модернізації процесу формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу у вищих закладах мистецької освіти. Відтак, формування виконавської культури є важливим для розвитку суспільства, адже вона формує національну ідентичність, духовно збагачує людство, сприяє популяризації національної спадщини, формує естетичну свідомість та музичні смаки кожного громадянина. Особистість зі сформованою виконавською культурою здатна розуміти та оцінювати високохудожні твори мистецтва, що сприяє інтелектуальному розвитку суспільства.

Зазначене актуалізується у низці державних документів. У законі України «Про освіту» (2017) зазначено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості...», як визначено у статті 21. Спеціалізована освіта – «мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва». А також у таких документах: законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» (2024 р.), «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки» [123], «Стандарті вищої освіти України зі спеціальності 025 Музичне мистецтво третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти».

Проблема формування виконавської культури у майбутніх артистів-вокалістів є предметом наукових досліджень учених. Осмислення концептуальних положень у галузі філософії освіти та теорії педагогіки здійснено у доробках: Т. Жуковської, Н. Згурської, І. Зязюна, М. Кагана, В.

Кременя, В. Краєвського, О. Лосєва, О. Стахевич, Р. Солса та ін. Дотичними до означеної проблеми стали праці, що розкривають питання професійної підготовки вчителя музики: Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін. Дослідження вокальної підготовки майбутніх викладачів вокалу та вчителів музичного мистецтва вищої школи висвітлені у працях: Л. Василенко, Л. Гавриленко, Ю. Мережко, М. Микиші, О. Єременко, Р. Лоцман, Н. Овчаренко, Є. Проворової, Л. Тоцької та ін.

В останнє десятиріччя розкрито питання виконавської культури та вокально-виконавської творчості у працях: Н. Гребенюк, Т. Жуковської, Т. Зінської, Я. Зеленого, О. Казакова, Н. Косінської, А. Михалюк, О. Сбітневої, Н. Стефіна, Л. Тарасюк, І. Швець, І. Шевченко, Ц. Чжу, К. Боузмана (K. Bozeman), Г. Брайанта (G. Bryant), Ш. М. Кондона (S. M. Condon), Д. Марілі (M. David), В. Ерлманна (V. Erlmann), Л. Хелдінга (L. Helling), Д. Хьюза (D. Hughes), Г. Кіцінської (H. Kicińska), Л. Крамера (L. Kramer), А. Ламмерта (A. Lammert), Е. Лінна (E. Lynn), Ш. Нараянана (S. Narayanan), Р. Веларде (R. Velarde), К. Вара (C. Ware), Г. Ворнера (G. Warner), К. Вінярської (K. Winiarska), Н. Чжоу (N. Zhou), Ц. Чжен (Q. Zheng), Я. Чжао (Y. Zhao), та ін.

Однак питання методики формування виконавської культури саме в майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу в науковій літературі недостатньо розглянуто та потребує ґрунтовного вивчення.

Актуальність дослідження проблеми методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу визначається суперечностями між:

– соціальною потребою суспільства в якісній професійній підготовці фахівців мистецького спрямування відсутністю відповідних теоретичних і методичних основ в сучасній вітчизняній системі вищої мистецької освіти;

– нагальною потребою формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів та станом розробленості проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів у закладах вищої освіти;

– високими вимогами до виконавської культури артистів та відсутністю методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічних умов її впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України.

Таким чином, актуальність, практична значущість та недостатня розробленість окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри естрадного та академічного вокалу за темою «Методичні основи компетентнісного підходу у вокально-професійній підготовці студентів» та загальною науковою темою Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Розвиток

духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (державний реєстраційний номер 0116U003993).

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх артистів-вокалістів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічні умови її впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики та педагогічних умов формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу.

Відповідно до мети були поставлені такі завдання дослідження:

З'ясувати стан дослідженості проблеми в науково-педагогічній літературі.

Визначити сутність та структуру феномену «виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів».

Розкрити особливості формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу в закладах вищої освіти.

Визначити критерії, показники та рівні сформованості виконавської культури в майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу.

Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність запропонованої методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів та педагогічних умов її впровадження.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

– наукові ідеї соціальних наук: педагогіки, психології, естетики, мистецтвознавства, музикознавства;

– сучасні концепції філософії освіти та методології наукової діяльності (О. Базалук, Г. Берегова, З. Гнатів, Т. Десятов, Д. Елліот (D. Elliott), В. Желанова, В. Зінченко, І. Зязюн, А. Козир, Ч. Леонхард (C. Leonhard), М. Опачко, Т. Регельскі (T. Regelski), Б. Реймер (B. Reimer), Т. Сорочинська, Л. Сяо, Р. Шиндаулова та ін.);

– питання присвячені теорії та методиці музичної освіти (Н. Ашихміна, Л. Бондаренко, Н. Гуральник, Ю. Мережко, О. Олексюк, О. Ростовський, І. Сташевська, О. Тадеуш, М. Ткач, В. Черкасов та ін.);

– наукові праці щодо професійної підготовки студентів-музикантів у закладах вищої освіти мистецького спрямування (Н. Гунько, Т. Киченко, О. Петрикова, Є. Проворова, О. Процишина, Л. Чікіріс та ін.);

– наукові ідеї, що висвітлюють питання вокального мистецтва та вокальної педагогіки (В. Бокоч, Н. Гребенюк, І. Кдинова, Р. Лоцман, О. Москва, Н. Овчаренко, О. Сбітнева, О. Стахевич, Л. Тоцька, Г. Швидь та ін.);

– педагогічні аспекти формування виконавської культури та вокально-виконавської творчості майбутніх артистів-вокалістів (О. Войченко, Н. Гребенюк, Т. Жуковська, Т. Зінська, Н. Косінська, В. Кремінь, А. Михалюк, І. Швець, О. Шпортько та ін.);

– наукові праці з питань формування вокальної, виконавської культури майбутніх вокалістів (Л. Вей, Л. Бірюкова, Т. Сіренко, Н. Стефіна, Л. Тарасюк, Ю Хенюань, В. Цзяншу, М. Єфременко та ін.).

Методи дослідження. В роботі використано комплекс різноманітних методів:

теоретичні – аналіз філософської, психологічної, педагогічної та мистецтвознавчої літератури для вивчення стану дослідження окресленої проблеми; класифікація отриманих теоретичних та експериментальних даних, їх зіставлення, конкретизація, синтез, порівняння, узагальнення – для визначення стану вивчення проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; емпіричні – психолого-педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіди, інтерв'ю, усне опитування, ранжування – для визначення рівнів сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; статистичні – збір, реєстрація даних, їх обробка та аналіз результатів вимірювань для кількісної і якісної інтерпретації експериментальних результатів досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що

вперше: подано авторське визначення поняття «виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів», що є багатокомпонентним явищем та складається з мотиваційно-ціннісного, інформаційно-пізнавального, інтерпретаційно-виконавського, контрольного-рефлексійного компонентів, які у своїй сукупності сприяють ефективному використанню комплексу науково-методичних знань, вокально-виконавських умінь, практичних навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій для усвідомлення й втілення художньо-образного змісту музичного твору, оцінювання його естетичної цінності та створення власної інтерпретації в процесі співу за допомогою сценічної й акторської майстерності; визначено структуру виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, інтерпретаційно-виконавський, контрольного-рефлексійний компоненти); розроблено критерії (мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-когнітивний, творчо-виконавський, оцінно-рефлексійний), показники, рівні (творчий, репродуктивний, адаптивний) сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; обґрунтовано методику, що містить цільовий блок, де зафіксовано аспект цілепокладання методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; методологічний блок представлений сукупністю наукових підходів (системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, інформаційного, діяльнісного) та відповідних принципів; змістово-процесуальний блок, що містить зміст, форми методи, прийоми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та представлено етапність (організаційно-мотиваційний, інформаційно-пошуковий, творчо-активізуючий, рефлексійно-аналітичний етапи) цього процесу; результативний блок, що відповідає меті методики й передбачає сформованість виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; теоретично обґрунтовано та

виокремлено педагогічні умови формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу (активізація мотиваційної спрямованості майбутніх артистів-вокалістів на вокальну діяльність; вдосконалення традиційних та впровадження інноваційних методів навчання спрямованих на розширення науково-методичних, вокально-виконавських знань студентів з використанням ІКТ; актуалізація творчого потенціалу та удосконалення музичних здібностей студентів шляхом залучення до концертної практики; організація сприятливого психолого-педагогічного середовища).

Уточнено сутність та зміст понять «культура», «художня культура», «професійна культура», «виконавська культура», «вокальна культура», «творчість», «інтерпретація», «методика», «метод»; особливості формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу у закладах вищої освіти.

Набули подальшого розвитку: авторські та стандартизовані методики діагностування означеного явища; форми, методи, технології формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу у закладах вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці навчально-методичного комплексу у співавторстві з кандидатом педагогічних наук, доцентом, доцентом кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії, Мережка Ю. В. освітнього компоненту «Методика викладання сольного співу (охорона голосу)» для студентів (першого) бакалаврського рівня, який поданий на навчальній платформі Moodle у вигляді електронного навчального курсу під назвою: «Методика викладання сольного співу (охорона голосу) (3 курс, ММ(СС), денна) (бакалавр, денна)». Практичну цінність для фахівців у сфері вокального мистецтва мають програми секвенсори, які можна використовувати в методиці формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, а саме для запису голосу (Movavi Screen Recorder Studio, Audacity, GoldWave, n-TrackStudio), для створення музики (NanoStudio, Ableton, LogicPro, Cubase), що є бажаними, додатковими електронними ресурсами для використання здобувачами в подальшій професійній діяльності. Подано характеристику онлайн платформ (GoogleMeet, Skype, Zoom, Loom, GoogleClassroom, Moodle), у контексті їх потенціалу щодо формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що можуть бути доцільними для використання під час дистанційного навчання студентів на заняттях сольного співу у закладах вищої освіти України.

Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці бакалаврів музичного мистецтва галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності «Музичне мистецтво», освітньо-професійної програми 025.00.02 «Сольний спів», під час написання робочих навчальних програм, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань фахової підготовки майбутніх артистів-вокалістів у закладах вищої освіти. Потенціал авторської методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного

співу може бути використаний для розв'язання широкого кола як теоретичних, так і практичних завдань у процесі фахової, і зокрема вокально-методичної підготовки студентів у закладах вищої освіти.

Положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення дослідницьких матеріалів, впроваджено в освітній процес на заняттях сольного співу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (довідка від 28.05.2024, № 129-н), Мукачівського державного університету (довідка від 09.05.2024, № 996), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка від 29.02.2024, №04/684) Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка від 20.09.2024, № 270).

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи пройшли апробацію на науково-методичних семінарах професорсько-викладацького складу й аспірантів Київського університету імені Бориса Грінченка (2021 – 2024), Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (2024 – 2025). Обговорення результатів дослідження здійснювалося на засіданнях кафедри музикознавства та музичної освіти, кафедри академічного та естрадного вокалу факультету музичного мистецтва і хореографії, кафедри освітології та психолого-педагогічних наук факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка впродовж 2021 – 2024 рр., Київського столичного університету імені Бориса Грінченка 2024 – 2025 рр.

Апробація отриманих результатів дисертаційного дослідження здійснювалася в процесі виступів та обговорень на науково-методичних та науково-практичних заходах різного рівня: Всеукраїнській науково-практичній конференції – «Актуальні проблеми мистецької освіти і художньої культури» (2023, 2024, м. Київ); міжнародних науково-практичних конференціях – «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (2022, м. Умань), «Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки» (2022, м. Київ), «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (2023, м. Гетеборг (Швеція)), «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (2023, м. Кривий Ріг), «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення» (2023, м. Ужгород), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (2023, 2024, м. Київ).

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження представлені в 8 одноосібних публікаціях: 5 статей опубліковано в наукових виданнях включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 3 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Марченко К.О. (2022). Формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу. *Педагогіка*

формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 83, 180–183. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.31>

2. Татарко К.О. (2023). Сутність, зміст та компонентна структура виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів. *Наукові записки «Серія: педагогічні науки» Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II та Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради*, 3, 227–231. DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.03.227

3. Татарко К.О. (2024). Методи та прийоми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 14(31), 107–113. DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series14.2024.31.15>

4. Татарко К.О. (2024). Педагогічні умови формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 3 (75), 288–293. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-3-42>

5. Татарко К.О. (2024). Експериментальне впровадження методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»): журнал*, 11 (45), 865–875. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11\(45\)-865-875](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11(45)-865-875)

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

1. Марченко К.О. (2022). Формування художнього смаку майбутніх артистів-вокалістів у вищій школі. *Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, (с. 33–39). Київ: Наукова платформа OpenScienceLaboratory 2021.

2. Татарко К.О. (2023). Історико-ретроспективний аналіз становлення і розвитку вокального мистецтва та освіти в Україні. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXXIX Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка*, (с. 246–254). Гетеборг (Швеція): ГО «ВАДНД».

3. Татарко К.О. (2023). Діагностика стану сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу. *Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín “Vědaapertivity” jeregistrovánv České republice. Státní registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 24142.12(31)*, str. 384.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані здобувачкою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 293 сторінки (основна частина становить 192 сторінки, список використаних джерел – 30 сторінок, додатки – 40 сторінок). Список використаних джерел містить 281 найменування, зокрема, 107 – зарубіжні видання іноземними мовами. Робота містить 29 таблиць, 2 рисунки у основному тексті роботи.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою у тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рішення.

1. Дисертація Татарко Катерини Олександрівни «Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

2. Дисертація Татарко Катерини Олександрівни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Татарко Катерина Олександрівна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Татарко Катерини Олександрівни «Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Татарко К.О. ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Головуюча –
доктор педагогічних наук, професор,
професор, завідувач кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Людмила ХОРУЖА

